

МАРИНЕЛА П. МЛАДЕНОВА. БАНАТСКИЯТ БЪЛГАРСКИ КНИЖОВЕН ЕЗИК В КОНТЕКСТА НА СЛАВЯНСКАТА МИКРОЛИНГВИСТИКА. (ИСТОРИЯ, ДИНАМИКА НА НОРМАТА И ЕЗИКОВИ ПОЛИТИКИ. Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2021, ISBN 978-954-00-0262-0

Книгата на доц. д-р Маринела Младенова предлага едно интересно изследване на славянски микроезик в Румъния с 300 годишна история. Авторката използва както по-традиционен дескриптивен метод към езика (граматична и лексикална система), така и социолингвистичен подход: анализ на езиковото планиране и политика – графикализация (правописен принцип и азбука – последователно фонетични с някои отстъпки за мор-

фологичния правопис), стандартизация и модернизация. Особено интересен е анализът на прилагането на тези принципи в условията на липса на самостоятелна държавност, при едно малко българско малцинство в чуждоезиково обкръжение – хърватско, унгарско, румънско. Когато държавната администрация не ръководи стандартизирането на езика, основен фактор става субективният фактор – усилията на „ентузиастични и сърцати хора“ – главно свещеници, учители, писатели и млади образовани хора след 1990. Най-важното условие, според Хенцелман и Кнолл, определящо „автентичността“ на процеса по създаване на един микроезик е волята и интереса на езиковата общност за развитие на писмена култура на собствен идиом.

Поради липсата на държавност езикът е определен като език със средна функционалност от самото му начало до днес. В анализа на глаголната система авторката предполага възможността частичното запазване на аорист и имперфект в езика да е стилистичен архаизиращ похват.

Маринела Младенова умело анализира агентите на езиковата стандартизация с оглед на различната езикова ситуация от стандартизирането на езика през 1866 до съвременността. Като основен агент от началото почти до края е открояна последователната и демократична политика на католическата църква, заинтересована посланията на Светото Писание да стигнат до енориашите на съкровен майчин говор. Това обяснява и консервативната политика на църковните дейци: стандартният език да не се отдалечава много от живите говори въпреки диалектните вариации и да се запази чистотата на говора от външни влияния, пък било те и от българския книжовен език. Цената е наличие на мно-

го дублети, които обаче според Хеерт Хофстеде водят до по-голяма езикова свобода за разлика от българския книжовен език, който е свръхстандартизиран и сигнализира за една тревожна култура. Авторката посочва и предтрадицията на банатския книжовен език – просветната дейност на католическата църква сред чипровци в България.

Открито е и модернизационната тенденция, поддържана от учители и други книжовни дейци – функционалното разширяване на езика отвъд тясно църковната му функция налага изработване на нова лексика чрез езиково творчество (неологизми), така и чрез заемане от доминиращите езици (първоначално латински, хърватски, унгарски и румънски), така и от езика майка – българския книжовен език. През 1940-те се появява и утопичната идея да се смени латиницата с кирилица, за по-голямо сближаване с българския книжовен език.

Впечатляващи са усилията на банатските книжовници в словотворчеството за запазване на чистотата на езика. Очергани са приносите на Косилков като най-големия терминотворец на банатски български език от началния етап на развитието му.

Ако диалектните особености на говора са детайлно проучени в сравнително-исторически план, то това не може да се каже за печатните издания в периода 1866 – 1943, както и на тези след 1990 година, които са напълно непроучени.

Това е първото изследване на езиковата политика и планиране в Румънски Банат в дългосрочен план. Авторката умело очертава основните периоди в историята на банатския език – периоди на ентузиазъм и развитие и периоди на забрани и стагнация. Особено впечатлително е описанието на ревитализацията на банатския език след 1990 до наши дни – нови ентузиазирани агенти (образовани млади хора) и нови медии (Интернет, Facebook, блогове) популяризират банатския език и отвъд неговите тесни граници. Ревитализация, която потвърждава идеята на Зигмунд Бауман за глокализацията – с глобализацията застрашените от унификация идентичности се локализируют.

С подробни цитати авторката очертава и някои етнокултурни особености на банатските българи в Румъния: силна християнска вяра и сплотеност около църквата и пламенно родолюбие, което преодолява книжовната прекъснатост при въведеното военно положение през 1932 година и строгата цензура към изданията на етническите малцинства, а също и в тоталитарна социалистическа Румъния, за да се ревитализира след демократичните промени.

Трябва да се отбележи и ясният и лаконичен стил на Маринела Младенова, умелото разпределение на основен текст и бележки под линия, което прави книгата интересна за голям кръг читатели.

Доц. д-р Петър Воденичаров

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград

lper@swu.bg